Hallitusneuvos Marika Paavilainen
Valtioneuvoston kanslia
Terveet tilat 2028 –ohjelma, hankejohtaja

10.10.2018

Kuuleminen eduskunnan tarkastusvaliokunnassa 11.10.2018

Asia:
- HE 123/2018 vp - Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2019;
- Terveet tilat 2028 –hanke: Valiokunta on kiinnostunut kuulemaan arvionne hankkeen toimivuudesta sekä hankkeelle osoitettujen resurssien riittävyydestä

Terveet tilat 2028 –ohjelmasta

Terveet tilat 2028 -ohjelmalla puututaan julkisten tilojen sisäilmaongelmiin ja niiden aiheuttamiin terveyshaittoihin. Tavoitteena on kehittää ja vakiinnuttaa kuntien kanssa yhteistyössä **Terveet tilat –toimintamalli**, jossa rakennusten kunto, sopivuus käyttötarkoitukseensa ja käyttäjien kokemukset arvioidaan säännöllisesti. Kokemusten ja tiedon lisääntyessä ohjelmaa tarkistetaan ja varmistetaan eteneminen kohti tavoitetta tervehdyttää julkiset rakennukset ja tehostaa sisäilmasta oireilevien ja sairastuneiden hoitoa ja kuntoutusta.

Valtioneuvoston periaatepäätös Terveet tilat 2028 –toimenpideohjelmasta hyväksyttiin 3.5.2018. Toimenpideohjelma valmisteltiin ministereiden Kimmo Tiilikainen, Annika Saarikko ja Sanni Grahn-Laasonen ohjauksessa. Valmistelun kuluessa järjestettiin keskustelutilaisuuksia eri puolilla Suomea, otettiin vastaan kirjallisia kommentteja sekä kerättiin näkemyksiä verkkopohjaisella kuulemisvälineellä (verkkoaivoriihi). Palautteessa pidettiin Terveet tilat 2028 – ohjelmaa ja Terveet tilat toimintamallin kehittämistä ja vakiinnuttamista tarpeellisena. Osassa palautteesta toivottiin perusteellista syiden selvittämistä sisäilmaongelmille, osassa korostettiin tarvetta sisäilmasta sairastuneiden hoitoon ja osassa painotetiin etenemistä laajassa yhteistyössä hyvät käytännöt ja kokemukset huomioon ottaen. Avointa ja vuorovaikutuksellista toimintatapaa edellytettiin pääosassa saatua palautetta. Palautetta saatiin runsaasti, ja sitä käydään läpi myös toimeenpanovaiheessa. Ministerit esittelivät ohjelman tiedotustilaisuudessa 3.5.2018 (linkki tiedotustilaisuuden aineistoon sekä toimenpideohjelmaan suomeksi ja ruotsiksi http://vnk.fi/terveet-tilat-2028).

Ministerin Kimmo Tiilikainen antoi **pääministerin ilmoituksen Terveet tilat 2028 –ohjelmasta eduskunnalle 28.11.2017.** Ilmoituksen johdosta eduskunnassa käytiin keskustelu, jossa Terveet tilat 2028 –ohjelman valmistelua kannatettiin yli puoluerajojen. Valtioneuvoston hyväksymä **toimenpideohjelma esiteltiin puolueiden eduskuntaryhmille parlamentaarisessa keskustelutilaisuudessa 5.6.2018.** Paikalla oli kansanedustajia kahdeksasta eduskuntaryhmästä. Eduskunta toivoo konkreettisia toimia sisäilmaongelmien vähentämiseksi hallituksen Terveet tilat 2028 –hankkeelta alkumetreiltä alkaen. Hallitus toivoo säännöllistä keskustelua eduskunnan kanssa toimenpideohjelman edistämiseksi vaalikaudelta seuraavalle. Terveet tilat 2028 –ohjelman toimeenpanossa hyödynnetään jo koottua palautetta sekä jatketaan vuorovaikutusta eri tavoin koko ohjelmakauden ajan. Ohjelman tarkistaminen saadun palautteen perusteella on johtoryhmän tehtävä.

Valtioneuvosto asetti 27.6.2018 ohjelman toimeenpanoa varten johtoryhmän ja pääsihteeristön. Ohjelma on poikkihallinnollinen. Sen toimeenpanoa koordinoi valtioneuvoston kanslia ja toimeenpanosta vastaavat hallinnonaloillaan ympäristöministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö sekä opetus- ja kulttuuriministeriö.

Toimeenpanon **johtoryhmään** kuuluvat puheenjohtaja ministeri Kimmo Tiilikainen hallituksen edustajana, sekä edustajat sosiaali- ja terveysministeriöstä, ympäristöministeriöstä, opetus- ja kulttuuriministeriöstä, valtioneuvoston kansliasta ja valtiovarainministeriöstä.

Eri toimenpiteiden etenemistä seuraa ja tukee laaja, noin 1-2 kertaa vuodessa kokoontuva **sidosryhmäforum**, jonka kokoamista parhaillaan valmistellaan. **Perustettava verkkosivu** palvelee tiedonvaihdossa ja ohjelman toimeenpanon seurannassa kaikkia asiasta kiinnostuneita.

Johtoryhmää, sidosryhmäforumia ja Terveet tilat 2028 -verkostoa avustaa **pääsihteeristö**, johon kuuluvat hankejohtaja ja projektisuunnittelija valtioneuvoston kansliasta sekä asiantuntijat ympäristöministeriöstä, sosiaali- ja terveysministeriöstä ja opetus- ja kulttuuriministeriöstä.

Toimeenpano

Kymmenvuotisen ohjelmakauden aikana toteutetaan lukuisia **toimenpiteitä seitsemällä eri alueella**:

1) kohti kokonaisvaltaista hyvinvoinnin edistämistä ja käyttäjien huomioon ottamista julkisissa rakennuksissa (Terveet tilat 2028 –toimintamalli)
2) vuorovaikutus ja viestintä (avoin tiedonvälitys, hyvät kokemukset esiin)
3) terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen (Kansallinen sisäilma ja terveys –ohjelma)
4) rakentamiseen, kiinteistöjen käyttöön ja ylläpitoon liittyvien prosessien vahvistaminen
5) terveen rakentamisen hankinta- ja omistuspalvelujen vahvistaminen
6) osaamisen arviointi ja tarvittavat päivitykset; sekä
7) ohjelman toteutumisen ja vaikuttavuuden seuranta

Toimet, joista lähdetään liikkeelle vuosina 2018-2019, on esitetty taulukossa liitteessä 1.

Kymmenvuotisen ohjelmakauden aikana vakiinnutetaan kiinteistönpitoon toimintatapa, **Terveet tilat 2028 –toimintamalli**, jossa rakennusten kunto, sopivuus käyttötarkoitukseensa ja käyttäjien kokemukset arvioidaan säännöllisesti. Kuntotarkastuksista on hyviä kokemuksia, mutta niitä ei tehdä säännöllisesti kaikissa kuntien omistamissa kiinteistöissä. Samoin käyttäjäkokemusten selvittämisessä on suuriakin eroja. Kiinteistöjen fyysisten ominaisuuksien lisäksi merkitystä on sillä, toimiiko kiinteistö hyvin tarkoitukseensa. Päivitetyn toimintamallin on tarkoitus parantaa esimerkiksi monien päiväkotien, koulujen ja kasarmien sisäilmatilannetta. Tämä edellyttää, että sisäilmaongelmien tunnistaminen, selvittäminen ja niihin puuttuminen kuuluvat hyvän kiinteistönpidon arkeen. Kun ongelmia ilmaantuu, ne osataan tunnistaa ja ratkaisu löydetään ripeästi.

Terveet tilat 2028 –toimintamallin kehittäminen ja kokeileminen saman tien kiinteistönpidon työtapana perustuu kuntien hyviin kokemuksiin, joita on esitelty mm Terveet tilat 2028 –sidosryhmätilaisuuksissa keväällä 2018 (tallenteet löytyvät http://vnk.fi/terveet-tilat-2028 sivustolta). Yhteistyötä kuntien kanssa jatketaan mm alueellisissa tilaisuuksissa vuonna 2019.

Suomessa on urakoitu rakennusten kosteus- ja homeongelmien ratkaisemiseksi hyvällä menestyksellä. Eduskunnan tarkastusvaliokunta on selvittänyt tätä erikseen julkaisussaan Rakennusten kosteus- ja homeongelmat (tarkastusvaliokunnan julkaisu 1/2012). **Terveet tilat 2028 –toimenpideohjelman valmistelussa todettiin, että sisäilmaongelmaa on katsottava laajempana kysymyksenä ratkaisujen löytämiseksi.** Kosteus- ja homekysymykset ovat edelleen ytimessä. Laajempaa otetta edellyttävät kokonaisvaltainen hyvinvoinnin edistäminen ja käyttäjien huomioon ottaminen. Hallitus vastaa toimenpideohjelmalla myös eduskunnan vaatimuksiin puuttua rakennusten sisäilmaongelmiin tehokkaammin.

Terveet tilat 2028 **-ohjelma painottuu sisäilman laatuun julkisissa rakennuksissa julkisia palveluita tarjoavien ja käyttävien ihmisten suojelemiseksi.** Tällä hetkellä yleisimpiä sisäilmaongelmien syitä julkisissa rakennuksissa ovat puutteellinen tai väärin toimiva ilmanvaihto, kosteus- ja homevauriot, lämpötilaongelmat, mineraalikuitupölyongelmat sekä kemialliset epäpuhtaudet ja radon. Sisäilmaongelmaisissa rakennuksissa esiintyy usein monia haittatekijöitä yhtä aikaa. Yhteistyötä tehdään yksityisen sektorin kanssa ja tavoitteena on kehittää yhdessä kestäviä kiinteistön hallinnan strategisia käytäntöjä. Terveyteen, hyvinvointiin ja sosiaalisiin suhteisiin liittyvien ongelmien lisäksi julkisten tilojen sisäilmaongelmat aiheuttavat taloudellisia vaikutuksia.

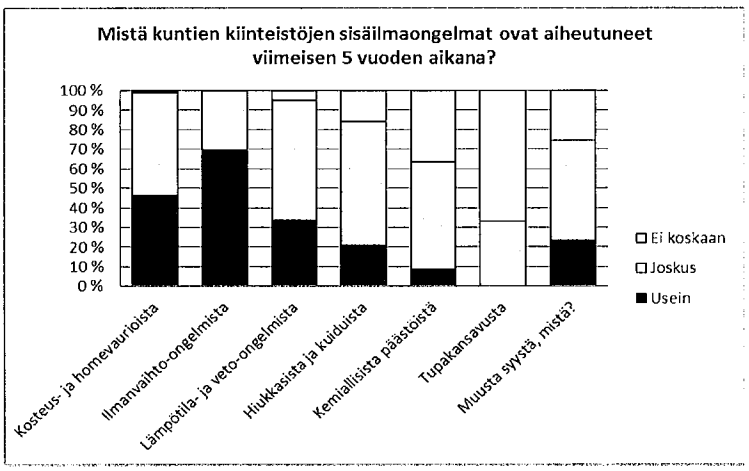

Terveet tilat 2028 -ohjelman toimet kytkeytyvät tiiviisti työhön, jota tehdään jo nyt kunnissa, aluehallinnossa, ministeriöissä ja lukuisissa järjestöissä ja yrityksissä. Ohjelma tehostaa ja tukee tätä työtä. Toimintatapojen ja niihin liittyvien asenteiden muutos vie aikansa. Suomessa muutos halutaan toteuttaa seuraavan kymmenen vuoden aikana.

Rakennuskannan kunto, sisäilman laatu ja rakennusten sopivuus käyttötarkoitukseensa edellyttävät tulevaisuudessa merkittäviä investointeja uudis- ja korjausrakentamiseen ja muihin tilaratkaisuihin (vuokra, lainajärjestelyt, yhteiskäyttö yms). Tämä tilanne olisi nähtävä mahdollisuutena suunnitella tilat joustaviksi, käyttää luotettavia materiaaleja sekä siirtyä oikea-aikaiseen ja ennaltaehkäisevään kiinteistönpitoon.

Keskeistä on saada yhteistyö toimimaan eri osapuolten kesken aina kiinteistön tilaa ja toimivuutta tarkasteltaessa. On tärkeää, että tilanteesta jaetaan avoimesti oikeaa tietoa. Tärkeää on myös, että kaikilla on sama tieto siitä, miten esimerkiksi koulun sisäilmaongelmiin puututaan ja miten asiaa hoidetaan kohti ratkaisua.

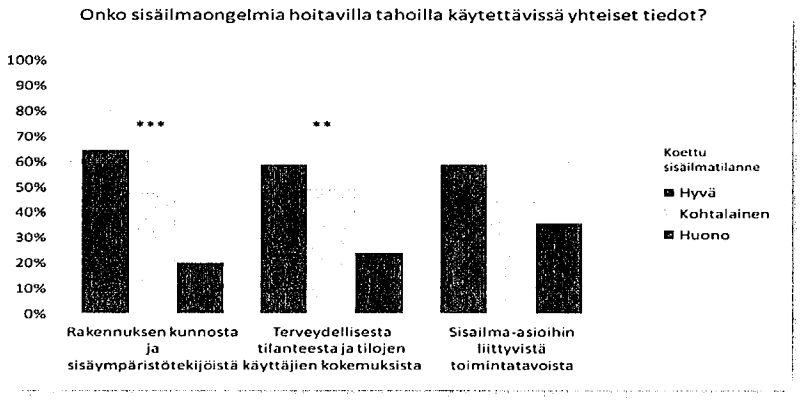

Kiinteistönomistajan vastuu

Rakennukset on pidettävä sellaisessa kunnossa, että ne jatkuvasti täyttävät terveellisyyden, turvallisuuden ja tarkoitukseensa sopivuuden vaatimukset. Rakennuksen omistaja vastaa rakennuksen turvallisuudesta ja terveellisyydestä. Suunnitelmallisen kiinteistönpidon avulla on mahdollista ennakoida ja varautua tuleviin korjauksiin. Hyvällä ylläpidolla rakennuksen käyttöikää voidaan pidentää. Mikäli ylläpidosta syystä tai toisesta tingitään, rakennusten kunto voi heikentyä nopeastikin ja samalla riski sisäilman laadun heikkenemiseen kasvaa.

Terveet tilat 2028 –ohjelman toimeenpanossa vuonna 2019 toteutettava laaja yhteistyö kuntien kanssa tulee antamaan enemmän tietoa kuntien rakennuskannan nykytilanteesta sekä kuntien käytettävissä olevista keinoista rakennuskannan hyvään ylläpitoon ja kehittämiseen. Terveet tilat 2028 -toimintamallin kautta kannustetaan kuntia rakennusten säännönmukaisiin kuntotarkastuksiin sekä tarvittaviin kunnostuksiin ja korjaamiseen.

Rahoituskehys

Terveet tilat 2028 -ohjelma **sisältyy julkisen talouden suunnitelmaan vuosille 2019–2022**. Kehystaso vuosille 2020-2022 on 1,5 miljoonaa €/v. Talousarvioesityksessä vuodelle 2019 esitetään ohjelman yhteiselle momentille 700 000 € määrärahaa.

Valtioneuvoston periaatepäätöksessä Terveet tilat 2028 –ohjelmasta edellytetään jo vuonna 2018 toimenpiteitä, joilla hallitus vastaa eduskunnan vaatimuksiin siitä, että sisäilmaongelmat on ratkaistava ja sisäilmasta oireilevia ihmisiä autettava. Näistä toimista hallitus tulee raportoimaan eduskunnalle tammikuun 2019 tilanteen mukaan.

Vuonna 2018 ja 2019 aloitettavat toimet ovat valtioneuvoston periaatepäätöksen linjausten mukaisesti

- valtakunnan laajuista vuorovaikutusta ja viestintää tukevan verkkovälineen perustaminen ja sen ylläpito,
- hyvien käytäntöjen jakaminen,
- kosteudenhallinnan käytäntöjen ohjeistus ja koulutus,
- ihmisten tuen ja hoidon tehostaminen ja kuntoutuksen kehittäminen,
- osaamis- ja koulutustarpeiden kartoitus, sekä
- julkisten rakennusten kuten koulujen toiminnallisuuden parantaminen.

Määrärahat

23.01.25 Terveet tilat 2028 (siirtomääräraha 3 v)

	2018	2019	2020	2021	2022
Kehyspäätös 2019-2022	-	500 000 €	1,5 milj €	1,5 milj €	1,5 milj €
Lisätalousarvio 2018	500 000 €				
Talousarvioesitys 2019		*700 000 €*			

Terveet tilat 2028 –momentin (23.01.25) määrärahan lisäksi osa Terveet tilat 2028 –ohjelman toimenpiteitä rahoitetaan myös muista pääluokista.

Yhteistä määrärahaa koordinoi valtioneuvoston kanslia. Muiden pääluokkien määrärahojen käyttöä Terveet tilat 2028 -ohjelman toimenpiteisiin seurataan keskitetysti (Palkeet). Samoin Terveet tilat 2028 –toimenpiteisiin käytetty työaika näkyy työajan kohdennuksen avulla (Kieku –työajan seuranta). Tästä kokonaisuudesta raportoidaan vuosittain.

Nykyinen ja tulevat hallitukset raportoivat eduskunnalle hallituksen vuosikertomuksen yhteydessä toimenpideohjelman etenemisestä. Ohjelman onnistumisen **mittareina ovat** kuntien ja valtion omistaman rakennuskannan kunnon paraneminen ja sisäilmaongelmista kärsivien määrän väheneminen vuoden 2028 loppuun mennessä.

Liite 1
Kuuleminen eduskunnan tarkastusvaliokunnassa 10.10.2018

Hallituksen priorisoimat toimenpiteet ja niiden eteneminen

Toimenpide (toimenpidealue)	Tilanne	Vastuuministeriö / -taho
Vuorovaikutus ja viestintä - hyvät kokemukset kaikkien käyttöön, valtakunnan laajuinen Terveet tilat 2028 –verkosto (TPA 2)	Projektisuunnittelijan rekrytointi käynnissä Valmisteluvaiheen hyvistä kokemuksista valmistellaan esityksiä verkkosivuille (samalla pohjustaa työpajatyötä)	**VNK** **VNK**
TT2028 –toimintamallin kehitystyö käyntiin (TPA 1 ja 4)	Työpajojen valmistelu kuntien ja alueellisten hallintoviranomaisten kanssa käynnissä, työpajat v 2019	**VNK, STM, YM, OKM**
Strategiseen kiinteistönhallintaan liittyvä ohjaus ja neuvonta (TPA 4)	Aloitusvaiheessa	**YM**
Rakentamisen kosteudenhallintaan liittyvä ohjeistus ja koulutus (TPA 4)	Aloitusvaiheessa	**YM**
Selvitys nykytilasta: Tilanteesta Suomessa ja vertailumaissa /julkisella ja yksityisellä sektorilla (TPA 1)	VNK/VN TEAS –hanke 10/2018 – 09/2019	**VNK, YM, OKM, STM** **Selvityksen tekijät:** THL, TTL ja Kuntaliitto
Terveen rakentamisen **hankintamenettelyihin liittyvät hyvät käytännöt** ml mallit (TPA 5)	Käynnistetään asiantuntijakeskustelu syksyllä 2018 + tutkittavana Tuusulan malli	**VNK, YM, VM, STM, OKM,**
Osaamiskartoitus, laaja (TPA 6)	Vireillä; Liittyy osaamisen ennakointiforumin työhön https://www.oph.fi/tietopalvelut/ennakointi/osaamisen_ennakointifoorumi	**OKM**
Sisäilmasta **oireilevien tuen ja neuvonnan tehostaminen** (TPA 3)	Vireillä / THL:n koordinoima Kansallinen sisäilma ja terveys –ohjelma, julkaistaan 31.10.2018 (www.thl.fi)	**STM**
Ihmisten työ- ja toimintakykyisyyden tukeminen (TPA 3)	Sosiaali- ja terveydenhuollon toimintamallien kehittäminen/ THL:n koordinoima Kansallinen sisäilma ja terveys –ohjelma, julkaistaan 31.10.2018 (www.thl.fi)	**STM**
Ohjelman vaikuttavuutta seuraavien **indikaattoreiden ja tilastojen kehittäminen** (TPA 1 ja 7)	Seurannan välineiden kehittäminen; alkuvaiheessa verkkosivuilla (ei vielä julkinen) https://vnk.fi/terveet-tilat-2028/ohjelman-seuranta	**VNK/YM/STM/ OKM/VM**

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

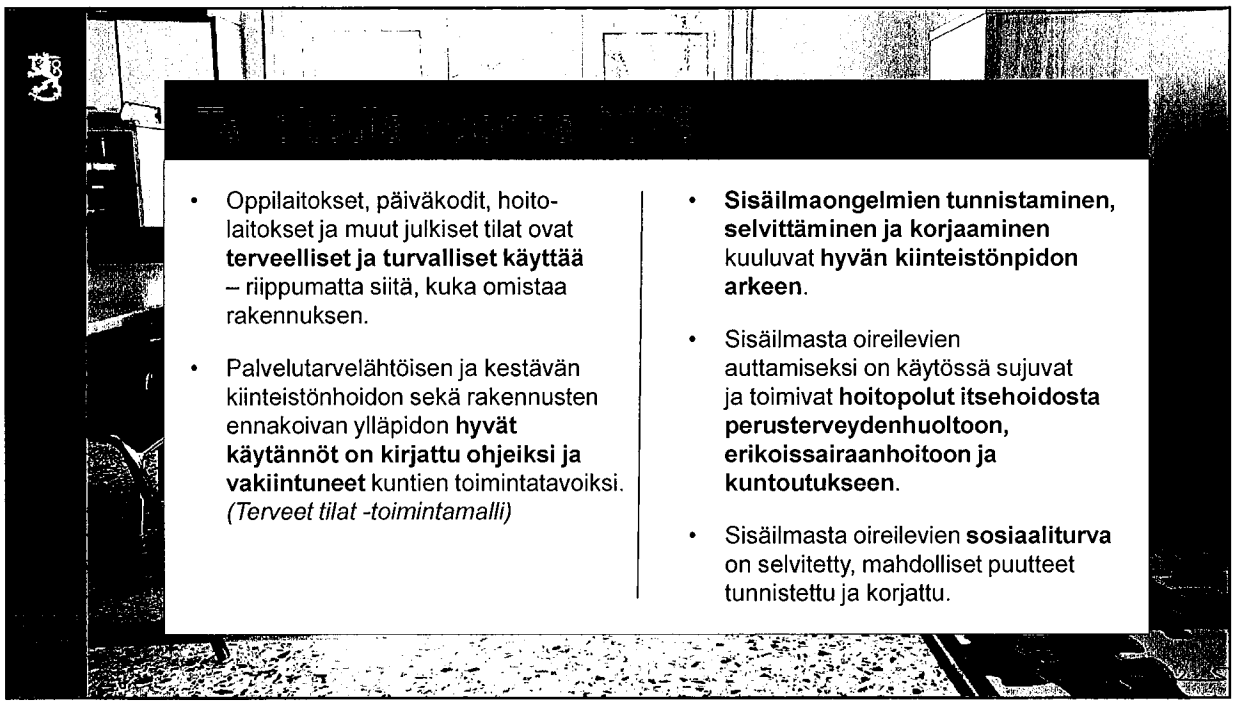

- Oppilaitokset, päiväkodit, hoitolaitokset ja muut julkiset tilat ovat **terveelliset ja turvalliset käyttää** – riippumatta siitä, kuka omistaa rakennuksen.
- Palvelutarvelähtöisen ja kestävän kiinteistönhoidon sekä rakennusten ennakoivan ylläpidon **hyvät käytännöt on kirjattu ohjeiksi ja vakiintuneet** kuntien toimintatavoiksi. *(Terveet tilat -toimintamalli)*
- **Sisäilmaongelmien tunnistaminen, selvittäminen ja korjaaminen** kuuluvat **hyvän kiinteistönpidon arkeen**.
- Sisäilmasta oireilevien auttamiseksi on käytössä sujuvat ja toimivat **hoitopolut itsehoidosta perusterveydenhuoltoon, erikoissairaanhoitoon ja kuntoutukseen**.
- Sisäilmasta oireilevien **sosiaaliturva** on selvitetty, mahdolliset puutteet tunnistettu ja korjattu.

Kohti kokonaisvaltaista hyvinvoinnin edistämistä ja käyttäjien huomioon ottamista julkisissa rakennuksissa (1)

Vuorovaikutus ja viestintä (2)

Terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen (3)
Kansallinen Sisäilma ja terveys -ohjelma

Rakentamiseen, kiinteistöjen käyttöön ja ylläpitoon liittyvien prosessien vahvistaminen (4)

Terveen rakentamisen hankinta- ja omistuspalvelujen vahvistaminen (5)

Osaamisen arviointi ja tarvittavat päivitykset (6)

Ohjelman toteutumisen ja vaikuttavuuden seuranta (7)

3

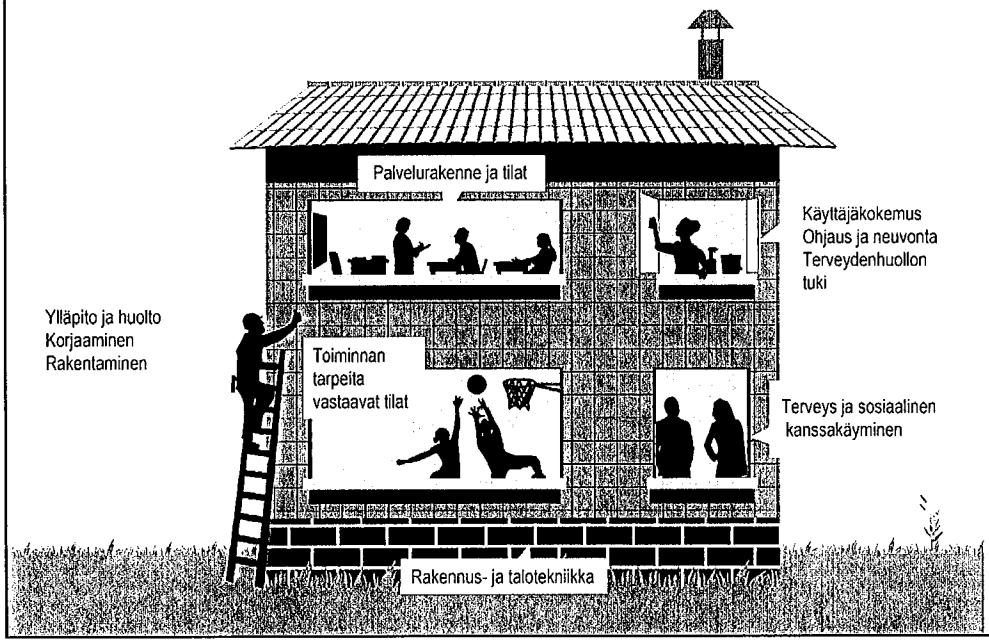

Terveet tilat -toimintamalli

Tavoite

Terveelliset, turvalliset ja toiminnalliset tilat ja tyytyväiset käyttäjät

Toimintatapa

Moniammatillinen yhteistyö ja viestintä

Edellytykset

Palveluverkko-suunnitelma

Kiinteistöstrategia

Huolto ja kunnossapito

Käyttäjien kuuleminen

Tarkistettava aina

Kosteus- ja homeriskit

Muut mahdolliset epäpuhtauslähteet

Tavoite: hyvä yhteistyö ja avoin tiedonkulku tilan käyttäjien ja kiinteistönpidosta vastaavien välillä

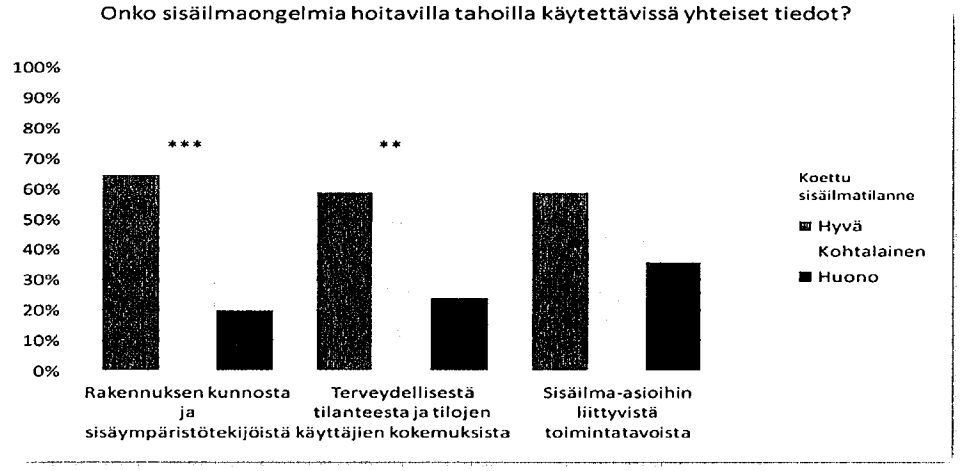

5

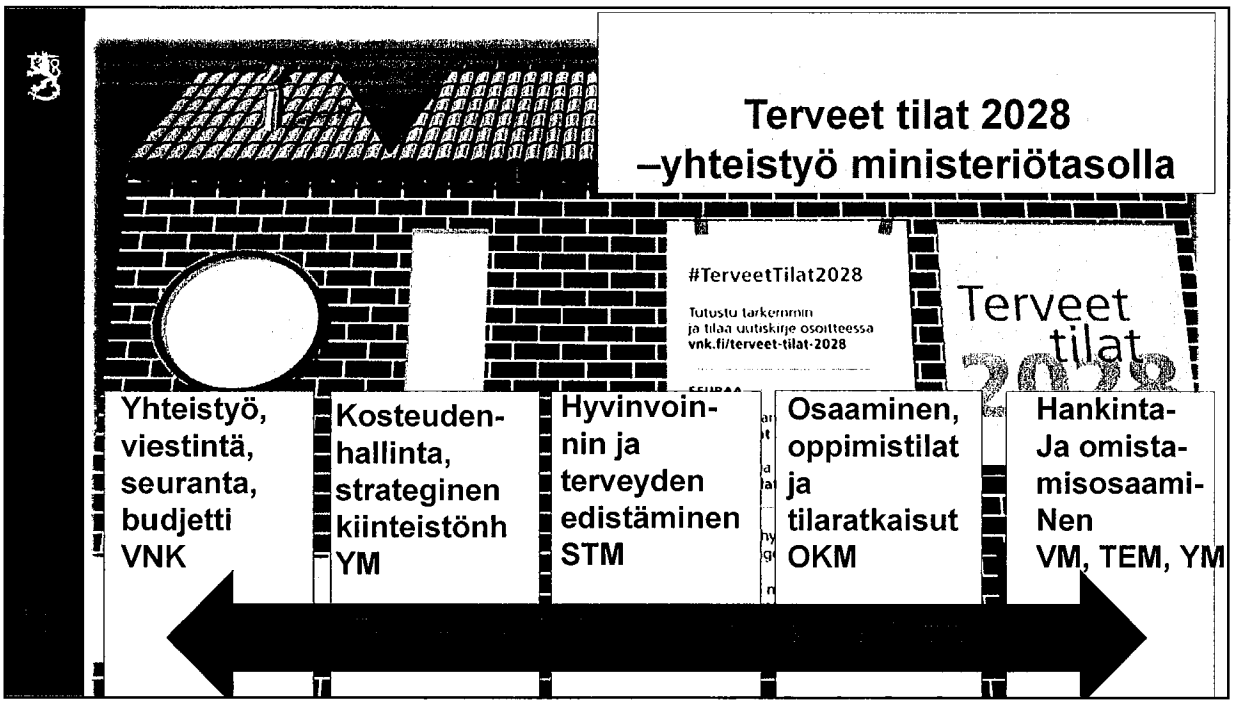

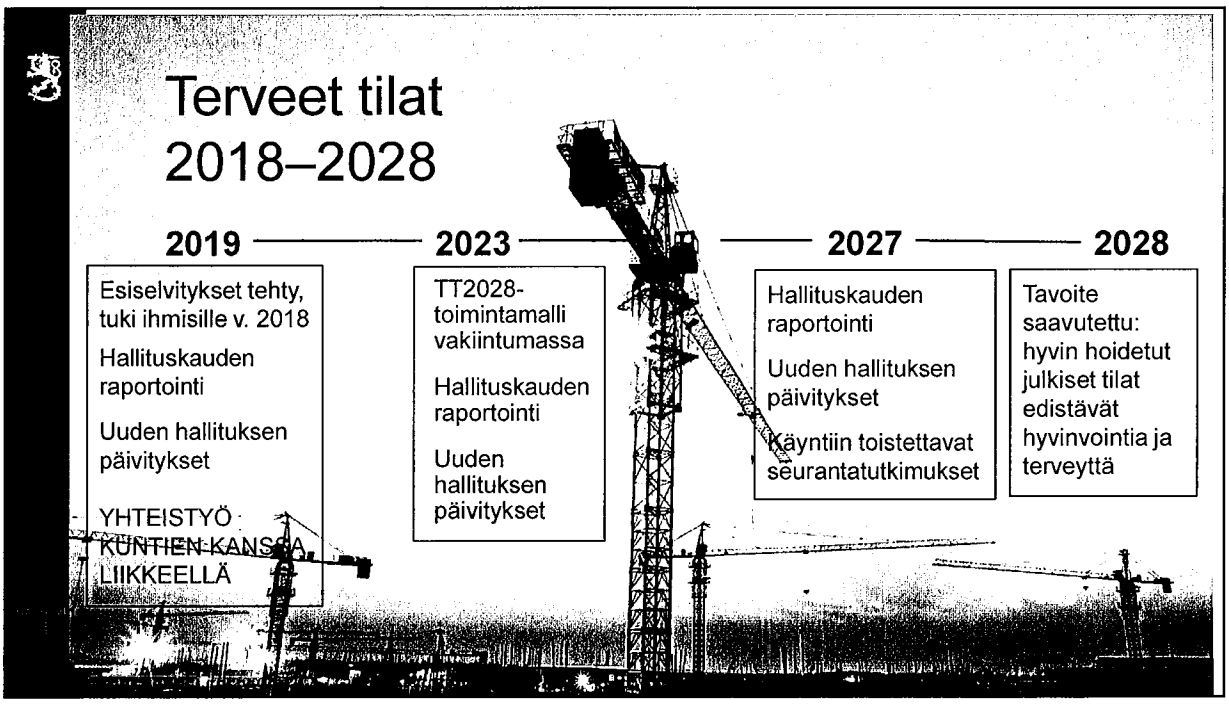

Terveet tilat 2028 – 10 vuotta yhteistyötä

Verkosto

- Avoin, vapaa-ehtoinen, edellyttää ilmoittautumista www-sivujen kautta sekä uutiskirjeen tilaamista
- Yhteistyö johtoryhmän ja pääsihteeristön kanssa

Yhteistyö

- Sidosryhmät; forum
- Parlamentaarinen valvonta; keskustelut, raportointi, vaikuttavuuden arviointi

Johtoryhmä 1.7.2018

- Kimmo Tiilikainen (pj)
- Timo Lankinen, VNK
- Päivi Nerg, VM
- Päivi Sillanaukee, STM
- Anita Lehikoinen, OKM
- Hannele Pokka, YM

Pääsihteeristö

- Marika Paavilainen
- Anne Leinonen
- Katja Outinen
- Vesa Pekkola
- Ritva Kivi
- Tarmo Mykkänen

8

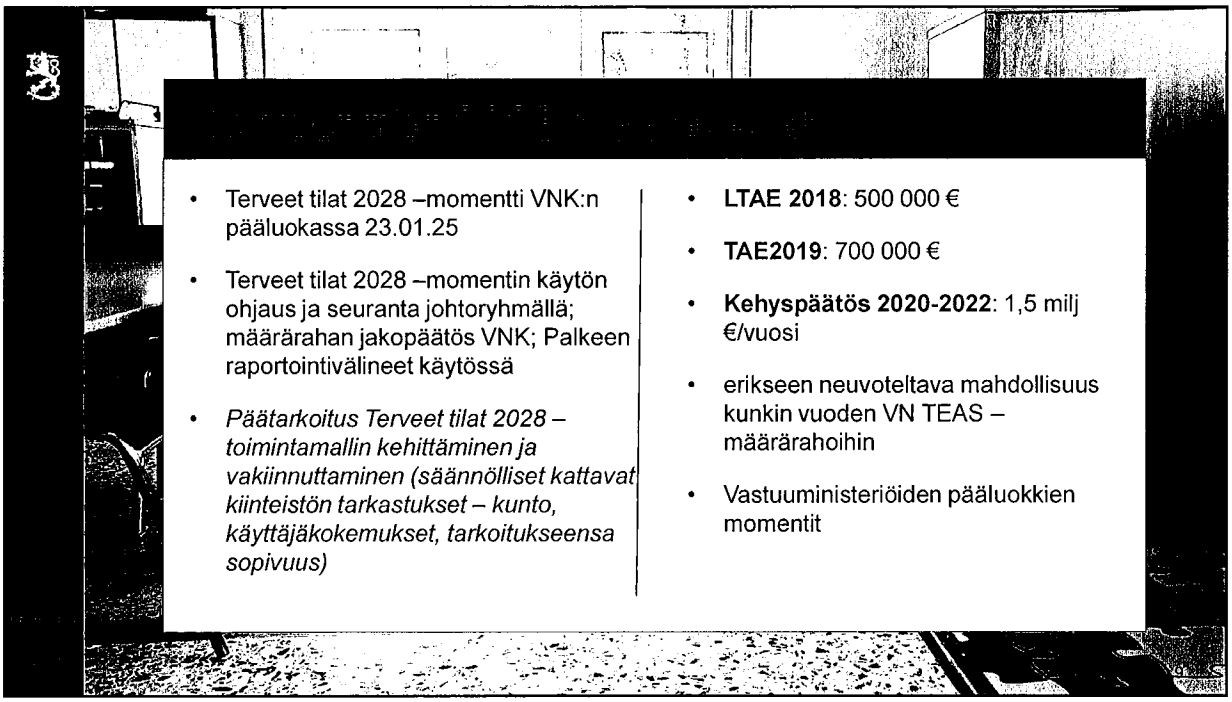

- Terveet tilat 2028 –momentti VNK:n pääluokassa 23.01.25
- Terveet tilat 2028 –momentin käytön ohjaus ja seuranta johtoryhmällä; määrärahan jakopäätös VNK; Palkeen raportointivälineet käytössä
- *Päätarkoitus Terveet tilat 2028 – toimintamallin kehittäminen ja vakiinnuttaminen (säännölliset kattavat kiinteistön tarkastukset – kunto, käyttäjäkokemukset, tarkoitukseensa sopivuus)*

- **LTAE 2018**: 500 000 €
- **TAE2019**: 700 000 €
- **Kehyspäätös 2020-2022**: 1,5 milj €/vuosi
- erikseen neuvoteltava mahdollisuus kunkin vuoden VN TEAS – määrärahoihin
- Vastuuministeriöiden pääluokkien momentit

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

#TerveetTilat2028

terveet-tilat@vnk.fi

vnk.fi/terveet-tilat-2028

